

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу Юрківа Романа Олеговича на тему: «Примусові ліцензії на об'єкти промислової власності за законодавством України та правом ЄС» представлену на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 «Право».

Актуальність дисертаційного дослідження. Інститут примусового ліцензування в патентному праві існує давно. Норми про примусові ліцензії містяться у відповідних законодавчих актах щодо правової охорони винаходів, корисних моделей, промислових зразків, сортів рослин, напівпровідникових виробів. Ці норми частково є подібними, а частково відрізняються з урахуванням специфіки відповідного об'єкту патентного права чи сорту рослин. Правове регулювання примусового ліцензування в патентному праві є недосконалим, оскільки відповідні норми, які були прийняті доволі давно, практично не пройшли апробації практикою їх застосування в Україні. Безумовно, цей правовий інститут є потрібним, оскільки це норма, яка може «спрацювати» один раз на кілька років, а то й на кілька десятків років, але вона повинна бути.

Інститут примусового ліцензування – не новий. Норми про примусові ліцензії у патентному законодавстві були одразу, починаючи від прийняття перших законів України у сфері промислової власності (у 1993 р.). В подальшому вносилися точкові зміни у відповідне правове регулювання. Але оцінку якості цього регулювання дати доволі складно, оскільки, як вже було сказано вище, практика його застосування фактично відсутня.

Актуальність примусових ліцензій підвищилася у 2022 р. на тлі повномасштабної війни, яку розпочала Російська Федерація проти України. Так, постало питання видачі примусових ліцензій на окремі види ліків, які є затребуваними у суспільстві. Можливо, з часом виникне питання і про використання на засадах примусових ліцензій певних будівельних технологій, які охороняються патентами, для швидкого відновлення інфраструктури в Україні. Також примусові ліцензії можуть використовуватися щодо технологій оборонної промисловості.

Відтак наукове дослідження з цієї проблематики є актуальним для його здійснення в рамках дисертаційного дослідження. Примусові ліцензії на об'єкти патентного права були предметом поодиноких наукових досліджень, які не носили системного характеру. Водночас недосконале вітчизняне законодавство породжує багато дискусійних питань щодо порядку видачі примусових ліцензій, що зумовлює актуальність наукового дисертаційного дослідження.

Порядку видачі примусових ліцензій на винаходи і корисні моделі присвячена одна стаття у Законі України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» (ст. 30). Кількісний показник не завжди відображає якість правового регулювання певних відносин, однак в даному випадку однієї статті змістовно і кількісно явно не достатньо для належного регулювання відносин щодо видачі примусових ліцензій.

У 2020 р. з метою адаптації вітчизняного патентного законодавства до стандартів ЄС відбулася комплексна реформа патентного законодавства (навіть коректніше зазначити – реформа законодавства про промислову власність загалом), про що неодноразово наголошувалося у науковій літературі. Зокрема, було прийнято закони про створення національного органу інтелектуальної власності, про посилення охорони і захисту прав на торговельні марки і промислові зразки та боротьби з патентними зловживаннями, про реформу патентного законодавства. Власне останній закон і стосувався змін у правовому регулюванні відносин, пов'язаних із правовою охороною винаходів і корисних моделей. Водночас щодо примусового ліцензування були внесені окремі редакційні зміни, які суттєво не мають впливу на змістовне регулювання цих відносин.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до теми науково-дослідної роботи кафедри інтелектуальної власності, інформаційного та корпоративного права Львівського національного університету імені Івана Франка «Проблеми охорони і захисту прав інтелектуальної власності» на 2016-2018рр. (Номер державної реєстрації 0116U001651), «Новелізація законодавства України у сфері інтелектуальної власності та його гармонізація з правом Європейського Союзу» на 2019-2021 рр. (Номер державної реєстрації 0119U002408), «Національні та світові стандарти правової охорони інтелектуальних, інформаційних та корпоративних прав» (2022 – 2024 рр.).

Наукова новизна роботи. Визначена в дисертації наукова новизна характеризується високим рівнем наукового аналізу, який здійснено дисертантом. Тематика дослідження ґрунтовно, самостійно, комплексно, вперше викладена на дисертаційному рівні. Наукова новизна роботи обумовлена тим, що дисертація є першим дійсно комплексним дослідженням проблем примусового ліцензування об'єктів промислової власності. У межах проведеного дослідження сформульовано багато нових для науки права інтелектуальної власності положень та узагальнень, що виносяться на захист та мають теоретичне і практичне значення, а відтак становлять вагомий внесок у розвиток права промислової власності.

Найбільш істотними науковими результатами, що вперше представлені у дисертації, є:

1. Дисертант справедливо відзначає, що підставою виникнення правовідношення щодо видачі примусової ліцензії є юридичний склад: рішення суду чи уряду та видача ліцензії як односторонній правочин власника патенту (або іншої особи, яка володіє виключними майновими правами), що вчиняється на підставі рішення суду, або її видача урядом.

2. Автор формулює визначення примусової ліцензії та визначає її ознаки. Зокрема, як вказує дисертант, примусова ліцензія – це невиключна, строкова, оплатна ліцензія, яку власник патенту (свідоцтва) зобов'язаний видати заінтересованій особі на підставі рішення суду або, яка видається урядом, за умов, встановлених законом на використання винаходів, корисних моделей, промислових зразків, компонування напівпровідникових виробів, сортів рослин.

3. Дисертант пропонує внести зміни до у ч. 2 ст. 30 Закону «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», закріпивши право власника першого патенту звернутися до суду про видачу перехресної ліцензії, у разі відмови власника другого патенту від укладення ліцензійного договору чи видачі ліцензії на винахід, корисну модель (примусова перехресна ліцензія).

4. На підставі аналізу досвіду правового регулювання європейських країн та відповідної практики застосування у сфері примусового ліцензування, з метою адаптації вітчизняного законодавства до стандартів ЄС автором запропоновано відмовитися від судової процедури видачі примусових ліцензій та віднести вирішення цих питань до компетенції Національного органу інтелектуальної власності, що повністю відповідає європейській практиці видачі примусових ліцензій.

5. Дисертант пропонує з метою адаптації законодавства України до стандартів ЄС у сфері примусового ліцензування сортів рослин, необхідність доповнення Закону України «Про охорону прав на сорти рослин» нормами, які би закріплювали право заінтересованої сторони на отримання залежної та перехресної ліцензії на використання сорту рослин.

6. Автором обґрунтовано доцільність законодавчого закріплення залежних та перехресних ліцензій для використання напівпровідникових виробів.

7. Запропоновано уніфікувати понятійний апарат спеціального законодавства у сфері промислової власності, зокрема, запропоновано відмовитись від понять «власник права», «володілець прав», «володілець патенту» та застосовувати надалі – «власник патенту (свідоцтва)».

8. Дисертант слушно зауважує, що слід вдосконалити положення про те, що не тільки видача Кабінетом Міністрів України примусової ліцензії на

відповідні об'єкти промислової власності може бути оскаржена до суду, але теж можуть бути оскаржені в судовому порядку й строк, ліцензійні платежі, інші умови ліцензії, відміна, анулювання урядового дозволу тощо.

9. Дістало подальшого розвитку у даному дисертаційному дослідженні положення щодо підстав анулювання виданого урядового дозволу на винахід, що стосуються лікарського засобу.

10. Дисертант пропонує розглядати примусові урядові ліцензії, які використовуються в країнах ЄС, як узагальнене поняття примусових ліцензій на винаходи (корисні моделі), промислові зразки, напівпровідникові вироби, сорти рослин, які видаються у більшості країн ЄС національними органами інтелектуальної власності або спеціалізованим патентним судом (Німеччина, Франція).

Практична значущість роботи полягає в тому, що вони можуть бути використані:

– у науково-дослідній сфері для досліджень теоретико-прикладних проблем, пов'язаних з видачею примусових ліцензій, змістом примусових ліцензій, для вирішення спорів щодо примусового ліцензування об'єктів промислової власності;

– у правотворчій діяльності – для підготовки законопроектів про внесення змін та доповнень до актів законодавства у сфері інтелектуальної власності загалом, та права промислової власності зокрема;

– у правозастосовній сфері – при вирішенні спорів, що виникають у разі видачі примусових ліцензій;

– у навчальному процесі – при викладанні курсів «Інтелектуальна власність», «Патентне право», «Промислова власність», «Особливості судового розгляду спорів щодо інтелектуальної власності», спецкурсів з проблематики права інтелектуальної власності, підготовці монографій, підручників, навчальних посібників, методичних рекомендацій, практикумів з даних навчальних дисциплін.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Аналіз анотації та тексту дисертації, змісту публікацій Романа Юрківа дають змогу зробити висновок про наукову обґрунтованість і достовірність результатів, отриманих у ході даного наукового дослідження. Усі наукові положення, висновки і рекомендації, які сформульовані у дисертації, достатньою мірою обґрунтовані та відповідають меті та завданням роботи, що забезпечується адекватністю обраних методів дисертаційного дослідження.

Мета дисертаційної роботи визначена коректно як комплексне наукове дослідження умов, підстав, порядку надання примусових ліцензій за законодавством України та правом ЄС для пропонування обґрунтованих та

ефективних змін і доповнень до національного законодавства відповідно до світових стандартів та його гармонізації з правом європейської спільноти. З сформульованої мети вбачається намір дисертанта ґрунтовно дослідити умови, підстави, порядок надання примусових ліцензій за вітчизняним законодавством України та правом ЄС, сформулювати та обґрунтувати пропозиції для змін і доповнень до національного законодавства, які б відповідали європейським стандартам правового регулювання досліджуваних відносин. Вказане дисертанту вдалося досягти повною мірою, оскільки висновки, сформульовані за результатами дисертаційного дослідження, є обґрунтованими та заслуговують на увагу.

Для досягнення поставленої мети наукового дослідження було передбачено вирішення багатьох завдань, які були успішно досягнуті дисертантом. Зокрема, було належно досліджено становлення та розвиток правового регулювання примусових ліцензій в Україні та в праві ЄС шляхом аналізу відповідної наукової літератури та законодавства. Автором було проаналізовано поняття, ознаки, види примусових ліцензій, які висловлені у наукових працях. Дисертант дослідив умови, порядок видачі, зміст, припинення дії примусових ліцензій на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, компонування напівпровідникових виробів, сорти рослин. Було визначено особливості примусових ліцензій на використання запатентованого винаходу, що стосуються лікарського засобу, що є особливо важливо в умовах пандемії коронавірусу та в умовах війни, в якій зараз перебуває Україна. Дисертант дослідив умови, порядок видачі, зміст, припинення дії примусових залежних та перехресних ліцензій, урядових ліцензій. Було проаналізовано та досліджено зарубіжний досвід правового регулювання щодо підстав, умов, порядку видачі примусових ліцензій на об'єкти промислової власності за правом ЄС та відповідно до законодавства країн ЄС та окреслено перспективи розвитку та адаптації власне законодавства України до стандартів ЄС.

Об'єктом та предмет дослідження визначено коректно. Зокрема, справді об'єктом дослідження є власне суспільні відносини щодо примусового ліцензування у сфері промислової власності, а предметом наукового дослідження є примусові ліцензії на конкретні об'єкти промислової власності, підстави, умови, порядок їх видачі, наукові погляди, ідеї, концепції, теорії, нормативно-правові акти України і практика їх застосування, зарубіжне законодавство, що стосується примусових ліцензій.

Відзначаємо, що відповідно до поставленої мети і завдань у дослідженні використано різноманітні загальнонаукові та спеціальні юридичні методи наукового пізнання (порівняльно-правовий, формально-логічний, системно-структурний, діалектичний тощо). Порівняльно-правовий метод дав змогу

порівняти національне та європейське законодавство, право ЄС, визначити перспективи адаптації національного законодавства до стандартів ЄС (розділи 1, 3). Формально-логічні методи пізнання (індукція, дедукція) дали змогу провести ґрунтовне дослідження норм законодавства, якими регулюються умови, підстави, порядок видачі примусових ліцензій, а формально-логічний метод дав змогу сформулювати висновки на основі проаналізованих наукових позицій та емпіричного матеріалу (розділи 2, 3). Системно-структурний метод був використаний дисертантом при аналізі чинного національного та зарубіжного законодавства, при аналізі практики його застосування та визначені їх вплив на регулювання відносин щодо примусового ліцензування (підрозділи 1.1, 1.2, 2.1-2.5, 3.1.-3.4.). Умови, підстави, порядок видачі примусових ліцензій досліджувалась за допомогою діалектичного методу (розділ 2). Історико-правовий метод дозволив дослідити становлення та розвиток правового регулювання відносин щодо примусового ліцензування в Україні (підрозділи 1.1, 1.2). Формально-юридичний метод пізнання було використано для дослідження джерел вітчизняного та зарубіжного законодавства. Застосування методу аналізу та узагальнення дало змогу автору виявити різні непослідовні, суперечливі, неповні аспекти законодавства у сфері примусового ліцензування та запропонувати шляхи їх вирішення (підрозділ 3.5.).

Характеристика основних положень роботи. Дисертаційне дослідження складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Перший розділ роботи спрямований на висвітлення загальнотеоретичних питань щодо примусового ліцензування об'єктів промислової власності. Автор розкриває питання про становлення та розвиток правового регулювання примусових ліцензій в Україні, про міжнародне регулювання примусових ліцензій та регулювання за правом ЄС, а також досліджує поняття, ознаки та види примусових ліцензій. Дисертант зазначає, що примусові ліцензії можуть видаватися щодо запатентованих винаходів і корисних моделей, в тому числі і тих, які стосуються лікарських засобів, зареєстрованих промислових зразків, щодо використання сорту рослин, щодо зареєстрованих компонувань напівпровідникових виробів. Дійсно інші об'єкти права інтелектуальної власності не підлягають примусовому ліцензуванню.

Висвітлюючи питання про правове регулювання досліджуваних правовідносин у європейських країнах, автор слушно зауважує, що право ЄС у сфері примусового ліцензування представлене кількома Директивами та Регламентами щодо видачі примусових ліцензій на біотехнологічні винаходи, примусових ліцензій, необхідних для виробництва і збуту фармацевтичної продукції, примусових ліцензій щодо використання прав на сорти рослин.

Натомість інші аспекти примусового ліцензування об'єктів промислової власності врегульовуються національним законодавством країн-членів ЄС.

У другому розділі дисертаційного дослідження йдеться про примусові ліцензії за законодавством України про промислову власність. Автор досліджує законодавчі положення та позиції наукової літератури щодо примусового ліцензування об'єктів промислової власності. Дисертантом проаналізовано поняття, види примусових ліцензій, особливості їх видачі залежно від об'єкту права промислової власності. Зроблено слушні висновки, які заслуговують на увагу, зокрема, у ст. 30 Закону «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», ст. 23 Закону «Про охорону прав на промислові зразки», ст. 43 Закону «Про охорону прав на сорти рослин», ст. 18 Закону «Про охорону прав на компонування напівпровідникових виробів» дійсно доцільно уточнити одну з умов видачі примусової ліцензії – відмова власника патенту від укладення ліцензійного договору, доповнивши ці законодавчі положення словами «чи видачі ліцензії». Дисертантом також слушно встановлено особливості правового регулювання примусових ліцензій на винаходи, що стосуються лікарського засобу та досліджено обставини, умови та порядок видачі таких ліцензій.

Багато уваги приділено дисертантом науковому аналізу правової природи залежних та перехресних примусових ліцензій. Такі ліцензії надаються за фактичного стану залежності (щодо винаходу, корисної моделі), що запатентовані пізніше, і не можуть повноцінно використовуватися без застосування винаходу (корисної моделі), патент на який видано раніше. Правове регулювання цих відносин, як констатує автор, є неналежним, оскільки небагато правових норм унормують ці відносини. Тому слушною видається пропозиція автора доповнити ч. 2 ст. 30 Закону «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» нормою, яка передбачає, що у разі незгоди власника патенту на винахід (корисну модель), що охороняється пізніше виданими патентом, від укладення ліцензійного договору чи від видачі ліцензії з власником раніше виданого патенту, власник раніше виданого патенту має право звернутися до суду з позовною заявою про надання йому дозволу на використання винаходу (корисної моделі).

У третьому розділі роботи автор аналізує європейський досвід правового регулювання примусового ліцензування об'єктів права промислової власності за законодавством країн ЄС та за правом ЄС. Цей розділ є важливим, оскільки дисертант досліджує зарубіжний досвід, аналізує його, робить висновки про стан правового регулювання досліджуваних відносин закордоном та вказує на позитивні аспекти, які доцільно запозичити для покращення правового регулювання цих відносин в Україні. Так, автором справедливо обґрунтовано,

що усталеними правилами за законодавством країн ЄС щодо отримання перехресної або залежної ліцензії на винахід, корисну модель є необхідність доведення заінтересованою особою наступних обставин: володіння власним патентом; залежність цього патенту від патенту іншої особи; факт безуспішного звернення до власника патенту щодо отримання договірної ліцензії на відповідних ринкових умовах; винахід становить значний технічний прогрес із помітним економічним внеском у порівнянні з захищеним патентом винаходом.

В результаті дослідження автор слушно відзначає, що примусові ліцензії за законодавством більшості країн ЄС видаються за рішенням відповідного національного патентного відомства, а в окремих країнах такі ліцензії можуть видаватися спеціалізованим судом (Німеччина, Франція). Примусові ліцензії видаються у двох випадках – у зв'язку з невикористанням або недостатнім використанням винаходу (корисної моделі) або у зв'язку з наявністю суспільного інтересу (до суспільних інтересів як окремої підстави видачі примусової ліцензії у всіх країнах ЄС відносять потреби охорони здоров'я населення, інтереси національної безпеки, економічні інтереси країни або припинення антиконкурентної практики збоку патентовласника).

Слід погодитися також з автором щодо доцільності передачі повноважень щодо видачі примусових ліцензій на винаходи, корисні моделі, зареєстровані промислові зразки, напівпровідникові вироби до Національного органу інтелектуальної власності, а повноважень щодо примусового ліцензування прав на використання сорту рослин – до відповідної організації у сфері патентування сортів рослин. Слушним є і подальший висновок дисертанта, що зі створенням Вищого суду з питань інтелектуальної власності саме він повинен розглядати цю категорію спорів.

Повнота викладення матеріалів дисертації у роботах, які опубліковані автором. Результати дослідження опубліковано в 14 працях, з яких 5 статей у фахових виданнях України, 1 стаття у закордонному виданні. Також основні положення дисертаційного дослідження обговорювалися на численних міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях. Відтак відбулася належна апробація результатів наукового дослідження.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушення академічної доброчесності. При детальному дослідженні дисертаційної роботи Юрківа Р.О. порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фальсифікації та фабрикації) не виявлено. Дисертаційна робота є власною творчою працею автора. Використані при написанні роботи джерела (наукова література, в тому числі зарубіжна, нормативно-правові акти тощо) відображені автором у списку використаних джерел.

Зауваження щодо змісту та оформлення дисертації. Схвалюючи змістовно дисертаційне дослідження Юрківа Р.О. та зроблені ним висновки, у порядку наукової дискусії вважаю за доцільне висловити окремі побажання:

1. Одним з висновків, які дисертант робить у першому розділі роботи, стосується становлення та розвитку правового регулювання примусового ліцензування об'єктів права промислової власності в Україні. Зокрема, автор зазначає, що станом на сьогодні можливість видачі примусової ліцензії встановлена: 1) щодо запатентованих винаходів і корисних моделей – Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі»; 2) щодо зареєстрованих промислових зразків – Закон України «Про охорону прав на промислові зразки»; 3) щодо запатентованих винаходів (корисних моделей), що стосуються лікарського засобу – Закон України «Про лікарські засоби»; 4) щодо використання сорту рослин – Закон України «Про охорону прав на сорти рослин»; 5) щодо зареєстрованих компонувань напівпровідникових виробів – Закон України «Про охорону прав на компонування напівпровідникових виробів». І одразу зроблено висновок, що законодавство України щодо примусового ліцензування у сфері інтелектуальної власності загалом відповідає світовим стандартам. Вважаємо такий висновок дисертанта певною мірою поспішним, оскільки цей висновок зроблено за результатами написання лише першого розділу роботи. В подальшому дисертант у результатах дослідження конкретизує, що є доволі багато проблемних аспектів правового регулювання досліджуваних відносин, і пропонує багато змін до чинного законодавства, в тому числі і тих, які зумовлені необхідністю запозичення позитивного європейського досвіду правового регулювання досліджуваних відносин.

2. Дисертант робить висновок, що однією з ознак примусової ліцензії є те, що порядок видачі примусових ліцензій чітко встановлений законом. В подальшому автор зазначає, що такі ліцензії видаються на підставі рішення суду чи урядом, проте, якщо за позовом зацікавленої особи ліцензія видається на підставі рішення суду, яким і визначаються її зміст, то уряд може самостійно видати ліцензію за встановлених законом умов. Вважаємо, що цей висновок є доволі дискусійним, оскільки закон визначає лише орган, який приймає рішення про видачу примусової ліцензії. Натомість порядок видачі примусових ліцензій чітко законом не встановлений, і закон не конкретизує, що саме повинно бути відображено у рішенні суду, яким задоволено позов про видачу примусової ліцензії. Судовий процес є змагальним, а суд розглядає справу в межах позовних вимог. Відтак саме на позивача покладається обов'язок вказати у позові умови видачі примусової ліцензії. Натомість закон не містить норм про особливості вирішення цієї категорії справ. Відтак цей висновок дисертанта потребує деталізації.

3. У другому розділі роботи як один з висновків щодо видачі урядової примусової ліцензії автор зазначає, що залишаються окремі проблеми правового регулювання, пов'язані з наявністю великої кількості оціночних понять, неурегульованістю окремих аспектів підзаконними актами. Вважаємо, що цей висновок потребує конкретизації: які саме проблеми правового регулювання існують, що саме не врегульовано підзаконними актами тощо.

4. У третьому розділі дисертант робить дискусійний висновок, що корисним для реформування національного законодавства України може стати досвід Польщі щодо запровадження поняття «зловживання патентом», яке характеризує дії власника патенту на винахід (корисну модель). Внаслідок них потенційні користувачі (ліцензіати) не мають змоги розпочати використання винаходу (корисної моделі), бо власник патенту безпідставно відмовляється укласти ліцензійний договір (видати добровільну ліцензію). У даному випадку висновок є спірним, оскільки власник патенту діє правомірно, здійснюючи свої майнові права інтелектуальної власності на винахід (зокрема, право на використання винаходу, право надавати чи не надавати дозвіл третім особам на використання винаходу). Тому факт зловживання правом на патент повинен бути обґрунтованим з посиланням на відповідні норми права та на фактичні дії власника патенту.

5. Дисертант робить обґрунтований висновок, що зважаючи на те, що примусова ліцензія видається на платних засадах, повинен бути передбачений механізм визначення винагороди (роялті) за користування патентом. Цей висновок слід деталізувати та вказати, що саме слід враховувати при визначенні розміру винагороди, оскільки оплатність ліцензії часто може породжувати спори між власником патенту (свідоцтва) та заінтересованою в отриманні ліцензії особою.

6. Зважаючи на значний обсяг третього розділу та якісний науковий аналіз зарубіжного досвіду правового регулювання досліджуваних відносин, доцільно було би чіткіше у формі висновків вказати основні аспекти, які було б корисно запозичити з відповідного правового регулювання, яке є у країнах ЄС щодо примусового ліцензування об'єктів промислової власності.

Висновок. Висловлені зауваження і пропозиції зумовлені складністю дослідження проблеми, суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження Юрківа Р.О., оскільки вони мають переважно дискусійний характер. Це дозволяє зробити висновок про те, що рецензована дисертація Юрківа Р.О. є актуальною, самостійною та завершеною творчою науковою працею. Рецензоване дисертаційне дослідження Юрківа Р.О. виконане на високому науковому і методологічному рівні, відповідає

встановленим вимогам, має наукову новизну і практичну значущість. Зміст повністю відображає основні положення дисертації.

Дисертація оформлена відповідно до чинних вимог, які ставляться до наукових досліджень даного виду, написана науковим стилем і літературною українською мовою. Стиль викладу матеріалу науковий, логічний, чіткий та виважений. Дисертація читається легко та викликає зацікавленість проблематикою дослідження.

Дисертаційна робота Юрківа Романа Олеговича на тему: «Примусові ліцензії на об'єкти промислової власності за законодавством України та правом ЄС» за актуальністю, змістом, повнотою викладу її результатів у публікаціях здобувача, обсягом і якістю оформлення відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам до оформлення дисертації, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 (з наступними змінами) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її автор, Юрків Роман Олегович, заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент

**кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри інтелектуальної
власності, інформаційного та
корпоративного права
Львівського національного університету
імені Івана Франка**

Леонід ТАРАСЕНКО